

tro & mission

inspiration | nærvær | holdning

Ved Fåreporten i Jerusalem er der et stort bassin, der på hebraisk hedder Betesda.

En af de mænd, der lå ved bassinet, havde været syg i 38 år. Jesus så på manden og blev klar over, at han havde været syg længe, og han gik hen til ham og spurgte: "Vil du være rask?"

Johannevangeliet 5,5-6

Ti kvinder døbt i Siem Reap

Samarbejde mellem Church of Siem Reap og Norea Mediemi mission har ført til ny cellegruppe for kvinder i det nordlige Cambodja

AF KAJA LAUTERBACH

26 mennesker blev døbt ved en gudstjeneste i Church of Siem Reap i Cambodja søndag den 30. august.

Pastor Kong, der er præst ved menigheden, fortæller, at ti af de nydøbte er en frugt af et nyt arbejde blandt kvinder, som han har startet sammen med Trans World Radio og Norea Mediemi mission.

Pastor Kong og LM har arbejdet sammen i over ti år, og i marts i år var han i Danmark. Her besøgte han også Norea i Haderslev, hvor han blev introduceret til det vidt forgrenede arbejde, som LM er en del af gennem Norea.

Han og Ole Sørensen, der er daglig leder af Norea, drøftede forskellige medieaktiviteter for at se, om der var nogle muligheder, som

var oplagt at bruge også i Pastor Kongs område.

Ole Sørensen fortæller, at TWR har sendt programserien *Kvinder med håb* i Cambodja i flere år, men har haft svært ved at starte bede- og undervisningsgrupper i den nordlige del af landet.

Imidlertid blev Pastor Kong tændt for sagen, og Church of Siem Reap har startet en gruppe op på cirka 20 kvinder, hvoraf halvdelen har taget imod Jesus.

Til tro på kollegier

Otte af andre nydøbte bor på de kollegier, som LM driver i byen, og hvor der bor i alt 40 studerende.

Her har de mødt evangeliet om Jesus som deres frelser gennem andagter og undervisning, som det kristne cambodjanske lederpar står for.

FOTO: CHURCH OF SIEM REAP

Nyansættelser til børn og menigheder på Bornholm

Thomas Olofson og Bodil Gudbergson skal være med til at gøre LM Bornholm mere attraktiv for unge

FOTO: LM BORNHOLM

AF NICKLAS LAUTRUP-MEINER

LM Bornholm har ansat Bodil Gudbergson som LM Kids-sekretær og Thomas Olofson som afdelingssekretær, forkynder samt frimenighedspræst i Kirken på Klippen. De tiltræder begge 1. oktober.

Bodil Gudbergson er ansat på 30 procent til blandt andet at støtte op om årets lejre og forkynde i børne-, junior- og teenklubber.

"Jeg ønsker, at børn må komme til at elske, kende og tjene Jesus," fortæller den 35-årige bornholmer, der

også læser HF som enkelt-fag over internettet.

Thomas Olofson er ansat på fuld tid til være både afdelingssekretær, forkynder i afdelingen og frimenighedspræst i afdelingsfrimenigheden Kirken på Klippen. I øjeblikket bor den 40-årige teolog i København med sin familie, hvor han har været kaldet forkynder i knap ti år. Familien leder dog efter bolig på Bornholm.

Opnormering

Bodil Gudbergson og Thomas Olofson overtager efter Hakon Christensen og Peter Techow, der har opsagt de-

res stillinger med fratrædelse dette efterår. En tredje stilling som frimenighedspræst i LM-Kirken Østbornholm i Nexø er ikke besat endnu, fortæller afdelingsformand Jørn Bech.

Sammenlagt er det dog en opnormering på Bornholm, for hvor Peter Techow var ansat med 20 procent fordelt over hele landet, skal Thomas Olofson udelukkende forkynde på Bornholm.

Nybrudstid

Ansættelserne sker på et tidspunkt, hvor den bornholmske afdeling er i en nybrudstid. Siden 2016 har af-

delingen arbejdet ud fra en strategiplan, der skal gøre LM Bornholm mere attraktiv for unge familier.

Efter samtaler med en række unge vurderede man i 2016, at der var behov for én eller flere frimenigheder med gudstjeneste hver søndag samt en mere hverdagsnær forkyndelse. Stiftelsen af LM-Kirken Østbornholm i Nexø i 2019 og den nylige flytning af Kirken på Klippen til Rønne, er et vigtigt skridt i at nå den næste generation med evangeliet, mener afdelingsformanden.

Læs baggrund på side 3

Flere rabatsatser ved forudbestilling af 24:12

Julen er en fantastisk anledning til at få fortalt, hvad Gud har gjort for os engang – og hvad han stadig gør. Lad julemagasinet 24:12 være en indholdsrig julehilsen til naboer, kolleger og venner.

Det er ikke nyt, at man kan få rabat ved forudbestilling. Men det er nyt, at man opnår rabat allerede ved køb af 25 stk. Normalprisen er 49,95, men ved forudbestilling er priserne:

- 25-49 stk.: 25 kr./stk.
- 50-99 stk.: 20 kr./stk.
- 100-999 stk.: 15 kr./stk.

Man kan forudbestille som privatperson eller lave en fælles bestilling for eksempel fra sin menighed eller bibelstudiegruppe.

Forudbestilling skal ske senest den 20. september på lohse.dk/24-12-2020.

Musikkonsulent ansat i Vestdanmark

LM Musik har ansat Laila Poulsen, Ølgod som musikkonsulent på 50 procent i Vestdanmark.

41-årige Laila Poulsen er uddannet fra musikkonservatoriet i kor- og bandledeelse og har i mange år arbejdet med lovsang, kor og lejrarbejde som kirke- og kulturmedarbejder i forskellige folkekirker og som frivillig.

Som musikkonsulent skal hun blandt andet inspirere LM-menighederne i Vestdanmark og være engageret i Musiklejen. Hun glæder sig til at komme ud i hele Vestdanmark, inspirere til lovsang og snakke og spille sammen med musikerne i menighederne.

kl

Nyansat projektmedarbejder skal inspirere til discipelskab

LM har ansat Morten Friis, Frederikssund, i en 50 procentstilling som projektmedarbejder i "Discipel 24-7".

Ansættelsen begynder 1. oktober og løber til 30. juni 2023.

Morten Friis, der er bachelor i teologi fra DBI og cand. it, skal arbejde med at forkynde, undervise og inspirere til discipelskab og herunder også coache lokale smågrupper. Desuden skal han arbejde med kommunikation og video i projektet.

Som projektmedarbejder afløser han Peter Leif Mostrup Hansen, der er ansat som forstander for KFS' Ledertræningscenter.

kl

Tanzania-volontører er rejst

Den 1. september om morgenen rejste Elisabeth Lund Larsen, Lukas Bune Brosbøl, Luka Pedersen, Simon Thorø og Mathias Slot Pedersen via Amsterdam til Tanzania. To dage senere fulgte Silje Soppeland efter.

Efter nogle dage i Dar es Salaam sammen med Vivi og Bent Houmaa Jørgensen rejste volontererne til Iringa, hvor de skal gå på sprogskole nogle uger, før de spredes i landet til deres forskellige opgaver.

Lukas og Luka skal være bogvolontører i Soma Biblia i henholdsvis Dar es Salaam og Arusha.

Elisabeth og Silje skal arbejde på den lutherske kirkes børnehjem i Iringa.

Mathias og Simon skal undervise missionærbørnene Alma og Silas i Kiabakari.

I Iringa hjælper missionærerne Carl og Marita Hasselberg dem på plads.

LM arbejder frem imod, at de fire volonterere, der er antaget til Cambodja, kan rejse ud omkring 1. oktober.

kl

ESSENS ►

Gud er langt større end corona

AF BIRGER REUSS SCHMIDT
VICEGENERALSEKRETÆR
BR@DLM.DK

Corona vil ikke rigtig slippe sit tag i vores samfund. Bedst som vi troede, at vi kunne vende tilbage til normaltilstanden, stiger smittetallene igen, og vi skal tage nye forholdsregler. Det påvirker hverdagen i missionsarbejdet på mange måder.

De fleste steder kan vi ikke samles lige så mange, som vi plejer, og nogle holder sig hjemme af frygt for at blive smittet. Børnear-

bejdet er blevet meget mere besværligt på grund af især afstandsreglerne. Corona bremser også missionærer i at rejse ud – både nyansatte og dem, der måtte rejse hjem til Danmark for at vente på, at faren drev over. Også LM's økonomi er ramt.

Og over det hele lurder uvisheden om, hvordan smitten vil udvikle sig, og om situationen overhovedet vil blive normal igen inden for en overskuelig tidshorisont.

Der er nok at bemyrke sig om, og det er på mange måder forståeligt, hvis nogen er ved at miste modet, når det bliver så besværligt at drive mission.

Lad os i den situation minde hinanden om, at Gud er langt større end corona, og at han har styr på enhver situation. Både Bibelen og

missionshistorien vrirler med eksempler på kritiske situationer for Guds folk, men også om, at Gud er den største.

Det er ham, der har al magten i himlen og på jorden. Det er ham, der vil, at alle mennesker skal frelses, og derfor sendte sin egen søn til denne jord for at dø og opstå for al verdens synd. Det er ham, der har den store plan og derfor kalder og sender os til vores medmennesker med disse gode nyheder.

Så lad os i denne besværlige corona-tid ikke miste modet, men tværtimod hente ny frimodighed ved at hæve vores blik mod Gud og alt det, han er og gør for os. Da Paulus sad i fængsel i Rom havde han brug for at få fornyet sin frimodighed.

Derfor skriver han til menigheden i Efesos: "Bed om, at jeg ved evangeliet må få frimodighed til at tale, som jeg skal" (Ef 6,20).

Lad os bede den samme bøn for hinanden. Og lad os hente frimodigheden der, hvor vi kan finde den: i evangeliet om Jesus!

Og selv om mange af vores umiddelbare planer og strategier ændres, er vi jo stadig sendt af Gud til verden. Vi er "hans værk, skabt i Kristus Jesus til gode gerninger, som Gud forud har lagt til rette for os at vandre i" (Ef 2,10). Det gælder også lige netop i dag, uanset hvilken situation vi befinder os i. Og det gælder i morgen!

Det er en fantastisk synsvinkel at have over sit liv – uanset hvor vanskelig en situation man befinder sig i.

tro & mission

Udgiver

Luthersk Mission
Industrivænget 40, 3400 Hillerød
T 48 20 76 60
E dlim@dlim.dk
W www.dlim.dk
Ekspedition: Man-fre 10-15
(onsdag dog 11.15-15)

Tryk Skive Folkeblad

Oplag 2.700.

ISSN 1601-975X

Tro & Mission (online)

ISSN 2446-4147

Kode til netudgave

o20203 for 3. kvartal 2020
r20202 for 2. kvartal 2020

Bibelcitater er fra den autoriserede oversættelse, © Det Danske Bibelselskab 1992.

Redaktion

T 48 20 76 80
E tm@dlim.dk
Nicklas Lautrup-Meiner, ansv. red.
E nlm@dlim.dk
Kaja Lauterbach, journalist/red.sekr.
Karin Borup Ravnborg, journalist
Ole Solgaard, journalist
Idee og artikelforslag modtages gerne.
Avisens indhold er ikke nødvendigvis udtryk for LM's ledelses holdninger.

Abonnement

Danmark: 425 kr. pr. år.
Unge under 30 år: 200 kr. pr. år.
Udlandet (herunder Færøerne og Grønland): 525 kr. pr. år.
Netabonnement: 200 kr. pr. år (unge under 30 år: 110 kr. pr. år)
Alle beløb + 40 kr. i gebyr, hvis man ikke er tilmeldt betalingservice.
Abonnementet løber, til det bliver opsagt.
Ved adresseændring bedes oplyst både gammel og ny adresse.

Annoncer

Annoncer til næste nummer skal være redaktionen i hænde senest tirsdag den 15. september 2020.
Grundpris: Kr. 10,10 pr. spalte-milimeter
Småannoncer kun for private: 130 kroner for de første 25 ord (inkl. overskrift).
Derefter 6,50 kroner pr. ord.
Max. 50 ord i alt.

Støt LM

Gaver til missionsarbejdet sendes til konto 2230 - 0726496390 eller via MobilePay 66288.
Se også dlim.dk/stoet.

FINN ANDERSEN ►► Ved vores første gudstjeneste i Rønne oplevede vi, at der kom folk, som meget sjældent er kommet til gudstjenesterne i Østermarie

Frimenigheder skal redde LM på Bornholm

Med en frimenighed på Øst- og nu også Vestbornholm håber afdelingen at kunne tiltrække flere unge til LM på øen

AF NICKLAS LAUTRUP-MEINER

Søndag den 23. august var en historisk dag for LM Bornholm. Her holdt afdelingsfrimenigheden Kirken på Klippen deres første gudstjeneste sammen med LM Rønne i missionshuset i Rønne. Det er planen, at frimenigheden og kredsen skal fusionere i løbet af foråret med henblik på ugentlige gudstjenester i fremtiden,

"Der er mange på Bornholm, der er klar over, at vi er nødt til at gøre noget for at tiltrække de unge. Medlemstilbagegangen kan betyde, at LM må lukke om ti år, hvis ikke der sker noget," lyder det fra Kirken på Klippens formand, Finn Andersen.

Tiltrække flere unge
Nu er der to frimenigheder i hver sin ende af øen, og Finn Andersen håber, at det er det, der skal til for at fremtidssikre LM på Bornholm. De to frimenigheder er den foreløbige kulmination på en proces, der startede i 2012, da Kirken på Klippen åbnede for at skabe et alternativ for dem, der ønskede

Salen i Rønne Missionshus var helt fyldt, da Kirken på Klippen holdt sin første gudstjeneste dér sammen med LM-kredsen.

at komme i kirke en søndag om måneden, men ikke så sig hjemme i folkekirken. På LM's fødselsdag har man nemlig i mange år holdt fjerde søndag fri i kredsens kalender for at give mulighed for at støtte op om folkekirkens gudstjenester.

Dertil kom, at man i 2014 den anden søndag i måneden begyndte at holde frimenighedsgudstjenester under Kirken på Klippens

struktur i Nexø. Det stod dog hurtigt klart, at der skulle mere til for at tiltrække unge til LM på Bornholm. Flere ønskede sig en såkaldt helmenighed med gudstjeneste hver søndag.

Derfor startede afdelingsstyrelsen et strategiarbejde op i 2016, der skulle lægge nogle strukturer til rette for, at LM Bornholm kunne blive valgt til af unge i fremtiden. I deres analyse hed det, at

unge familier fravalgte LM, fordi de ønskede sig gudstjenester frem for møder i missionshuset suppleret af gudstjenester i folkekirken, og fordi de ønskede sig en mere hverdagsnær forkyndelse.

Den statistiske analyse af opbakningen til LM, som blev lavet på landsplan i forbindelse med LM's jubelæum viste en halvering på Bornholm i løbet af blot

25 år. Samtidig er gennemsnitsalderen høj i flere kredse på øen.

To helmenigheder i 2021
I dag er der så en frimenighed i Nexø med gudstjeneste alle søndage undtagen fjerde søndag i måneden, hvor der henvises til Kirken på Klippen.

I Kirken på Klippen er der også indført en gudstjeneste den anden søndag i må-

neden med tanke om flere i fremtiden. Det er kulminationen på flere års dialog mellem Kirken på Klippen og Rønne-kredsen samt to generalforsamlinger de respektive steder med stort flertal for kirkeflytning og fusionering, fortæller Finn Andersen.

"Stort set alle, der kom i Østermarie, kommer med til Rønne, og ved vores første gudstjeneste i Rønne oplevede vi, at der kom folk, som meget sjældent er kommet til gudstjenesterne i Østermarie. Vi kan også se, at Østerlars og Lobbæk LM støtter op om frimenigheden ved at droppe deres møder den anden søndag i måneden for at give mulighed for at komme i Kirken på Klippen eller folkekirken," fortsætter han.

Tiden vil vise, om de to frimenigheder vil appellere til de unge, der flytter til øen, men ved gudstjenesten den 23. august kom der omkring 130 personer. Gudstjenesten forløb som normalt, om end med lidt flere indledende forklaringer for at imødekomme de deltagere, der ikke havde været i Kirken på Klippen før, fortæller formanden.

FOTO: LM BORNHOLM

Unge prædikanter og tilsyn til debat på LM's Læreråd

LM's afdelinger og Landsstyrelse havde stort fokus på næste generation af prædikanter

Kaldelse af unge prædikanter og afdelingernes tilsynsfunktion var to af de store punkter på dagsordenen på dette års Lærerådsmøde. Mødet, hvor LM's syv afdelinger mødes med Landsstyrelsen til samtale om læresager og tværgående problemstillinger, skulle have været afholdt i marts. På grund af corona blev det udskudt til den 5. september.

Unge prædikanter
De syv afdelinger og Landsstyrelsen fortsatte drøftelsen om unge prædikanter, som også var oppe ved Landsgeneralforsamlingen i

2019. Der var enighed om, at det er af stor vigtighed, at LM rekrutterer unge forkyndere, så de yngste LM'ere kan lytte til forkyndelse på deres eget hverdagssprog og ud fra en livssituation, de kan identificere sig med. Dertil kommer, at prædikanterne i flere afdelinger har en høj gennemsnitsalder, og at der derfor inden for en overskuelig tidshorisont risikerer at blive en mangel på prædikanter.

Flere afdelinger nævnte, at det er en stor udfordring, at mange af de unge flytter fra en afdeling til en anden, når de skal studere. Samtidig er det svært for studie-

byerne at få øje på alle de unge potentielle forkyndere, der kommer til byerne. Der kan let gå nogle år, inden de bliver opdaget og prøvet af og er klar til en egentlig to-årig prøvekaldelse. Hvis de så flytter til en tredje afdeling inden den egentlige kaldelse, er der risiko for, at de falder ned mellem to stole. Samtidig påpegede den rapport, der var udarbejdet til mødet, at mange unge slet ikke kender – eller er bevidste om – kaldsprocesen i LM.

Kaldelse på tværs
Vestjyllands afdeling har i

længere tid gjort en indsats for at opdage prædikantspirer, allerede mens de er elever på LMH. Denne model har afdelingerne i øst netop kopieret, samtidig med at LM København har ansat Anders Landkildehus til at rekruttere prædikanter blandt de mange af LM's unge, der kommer til København.

Det blev også drøftet, hvordan man sikrer, at kaldelsen af prædikanter kan ske på tværs af afdelinger, eller at kaldelsen i udgangspunktet følger med videre til en anden afdeling.

Der blev nedsat et udvalg til at arbejde videre med

kaldelse på tværs af afdelinger, rekruttering af unge prædikanter og desuden en mentorordning til de unge.

Kaldsprocedure og tilsyn
Samtalen om kaldelse af unge prædikanter gled naturligt over i et punkt om placeringen af tilsyn med prædikanter i LM, og hvad det egentlig vil sige at kalde en prædikant. I nogle afdelinger prøver kredse og frimenigheder unge potentielle prædikanter af, før en eventuel prøvekaldelse på afdelingsniveau flere år senere. I andre afdelinger er afdelingen inde over forløbet tidligere.

Afdelingerne var enige om at give hinanden frihed til at udmønte kaldsproceduren forskelligt, men der var også enighed om, at der er behov for, at kaldsproceduren bliver mere genkendelig afdelingerne imellem.

LR drøftede også en model, hvor de forsamlinger, der måtte ønske det, kan få tilknyttet en medvander til at føre et uformelt tilsyn med menigheden på en tættere måde end afdelingens mere formelle tilsyn bliver ført i dag. Modellen vil blive taget op til yderligere drøftelse på generalforsamlingen i slutningen af oktober. *n/m*

Følg LM
på Facebook
facebook.com/dlmdk

Heragården - et § 107 botilbud

- for unge med særlige behov.
- personlig udvikling og botræning
- 13 beboere mellem 18 og 35 år
- kom og bliv klar til at bo selv
- støtte til uddannelse / job på særlige vilkår
- socialt fællesskab

Tlf.: 96 27 31 00

Find os på www.heragaarden.dk

Vi arbejder ud fra de kristne livsværdier
med ligeværdighed og næstekærlighed

DEN GODE BALANCE MELLEM INDIVID OG FÆLLESSKAB

CARSTEN HJORTH PEDERSEN
Ethvert menneske er en halvø
20 idéer til god individualisme og sunde
fællesskaber

LogosMedia | 136 sider | 149,95 kr.

»Bogen insisterer på at fastholde to dimensioner, som ofte gøres til modsætninger, og det lykkes godt. Klar i pointerne og praktisk i anbefalingerne.«

HENRIK NYMANN ERIKSEN,
CAND.THEOL. OG FORSTANDER PÅ LMH

SÆT DAGS- ORDENEN FOR SKÆRMTID I FAMILIEN

ANDY CROUCH
Den teknologibevidste familie
LogosMedia/KLF | 224 sider | 199,95 kr.

»Forfatteren formår at give os håndgribelige værktøjer til at skabe en hverdag, hvor det er de kristne værdier, der sætter dagsordenen, og hvor skærmene må indordne sig under dem. Det kan de fleste af os lære rigtig meget af!«

MIKAEL ARENDT LAURSEN
GENERALSEKRETÆR I KLF, KIRKE & MEDIER

Forlagsgruppen Lohse | 7593 4455 | lohse.dk

MARTIN PAULSEN ►► I psykiatrien er der meget fokus på diagnoserne. Det vil jeg gerne væk fra. For mig er det vigtigt, at vi ser den unge og ikke diagnosen

Gud kaldte os til at flytte til Falster

Først sagde Cecilie og Martin Paulsen nej til at blive nyt forstanderpar på Stubbekøbing Efterskole. Men Gud ville det anderledes, fortæller de

Familien Paulsen – Cecilie, Rosa, Bella og Martin – har fået et mere roligt familieliv, efter de er flyttet til Stubbekøbing.

AF KARIN BORUP RAVNBORG

Da Cecilie og Martin Paulsen fra Fredensborg i januar måned blev opfordret til at søge stillingen som nyt forstanderpar for Stubbekøbing Efterskole, sagde de efter dybere overvejelse og bøn pænt nej tak.

Parret har haft deres gang i LM i Nordsjælland, hvor de begge er født og opvokset, og de har i mange år været engageret som ledere på LM's musiklejr.

"Jeg har hele tiden sagt: 'Vi skal ikke bo på Lolland-Falster,'" fortæller Martin Paulsen, der er gift med Cecilie og far til to døtre på seks og ni år. Han har en kandidatuddannelse i pædagogisk psykologi og havde en god lederstilling i Rudersdal Kommune. Cecilie, der er pædagog, arbejdede i en børnehave.

Bryd op

Men Gud ville det anderledes. Martin havde svært ved at slippe tanken om forstanderjobbet, og efter de var blevet mødt med flere pas-sager i Bibelen, der taler om ikke at se sig selv som stationær, tog de til sidst springet som familie. Han søgte

og fik stillingen som ny leder for LM's efterskole for elever med særlige behov, hvor han har været ansat siden 1. juli. Det betød, at de måtte bryde op fra den trygge base i Nordsjælland og flytte til det kirkeligt set meget mere affolkede Nordfalster.

"Vi kom i Københavnerkirken, som har meget fokus på menighedsplantning. Her blev vi udfordret på: 'Er vi der, hvor Gud gerne vil, vi skal være? Eller vil han, at vi skal flytte hen, hvor der ikke er så mange kristne i forvejen?' Det startede med en tvivl i mig, om det havde været rigtigt at sige nej til stillingen, og den tvivl voksede. Samtidig blev der lukket nogle døre på vores tidligere arbejdspladser, som pegede i retning af, at der skulle ske noget nyt for os."

Roligt familieliv

Nu bor familien i forstanderboligen lige ved efterskolen i Stubbekøbing. Pigerne er startet på den lille lokale skole i gåafstand fra hjemmet. Det har givet dem et helt anderledes roligt familieliv, fortæller Martin.

"Før kørte vi i tre forskellige retninger, når vi skulle af sted om morgenen. Nu er alt samlet i det her lille

samfund. Jeg kan sidde på forstanderkontoret og se over til mit hjem. Og pigerne kan komme over og sige hej, når de kommer fra skole. Vi bor 150 meter fra en lille badestrand, hvor vi har været nede og svømme hver eneste aften her i sommer, mens det har været godt vejr."

For børnene var det svært at forstå, at de skulle flytte langt væk fra venner og bedsteforældre, indrømmer han.

"Det er jo ikke noget, vi har spurgt dem om. For et barn kan det være svært at begribe, hvad det vil sige at flytte som en del af en missions-tjeneste. Vores opgave er at kunne rumme deres sorg og savn og så være der for dem og sørge for, at de falder godt til det nye sted."

Derfor er Cecilie også kun ansat som lærer på skolen i en deltidsstilling på 20 timer, så hun har mere tid til børnene, når de kommer hjem fra skole.

Sammen med det øvrige personale har det nye forstanderpar været med til at tage imod det nye hold elever, der startede på skolen den 10. august.

Alle har ansvar
Som ny forstander på en ef-

terskole for særligt udfordrede elever glæder Martin Paulsen sig til at byde ind med den erfaring, han har med sig blandt andet fra børnepsykiatrien, og med hans tanker om, hvad et godt ungdomsliv er.

"I psykiatrien er der meget fokus på diagnoserne. Det vil jeg gerne væk fra. For mig er det vigtigt, at vi ser den unge og ikke diagnosen," understreger han.

"Da jeg havde en snak med nogle af de unge drenge omkring vores regler, var der en af dem, der sagde, at det havde han svært ved at overholde og udbrød: 'Jamen, jeg har ADHD!' Så måtte jeg sige til ham: 'Lad være med at bruge det som en undskyldning!'"

Martin Paulsen trækker det eksempel frem, som han brugte i sin velkomsttale til eleverne:

"Jeg havde taget en værktøjskasse med og viste dem, at hvert enkelt stykke værktøj har sin egen funktion og værdi. Man kan for eksempel ikke slå et søm i med en papegøjetang. Man må bruge hammeren. På samme måde har alle – elever såvel som ansatte – et ansvar for, at fællesskabet fungerer."

PHILIPPA MÅNSSON KRISTENSEN ►► Jeg er ikke bange for selv at skulle opsøge LMU. Det skulle jeg også på LivogJob, hvor jeg var den eneste, der tog til LMU

Troen fik liv ved en andagt på efterskolen

Jeg følte ikke, jeg fortjente huen, fortæller Philippa, der lige har afsluttet STU på LivogJob

AF KAJA LAUTERBACH

De sidste uger har Philippa Månsson Kristensen haft travlt med at indrette sit værelse – og med at starte op på et nyt job.

Den 21-årige kvinde er nemlig for nylig flyttet ind på bocentret Skovstien i Hillerød efter fem år i Stubbekøbing. De første to år gik hun på Stubbekøbing Efterskole og fortsatte så tre år på den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse (STU) LivogJob.

Philippas nye job er på Center for Beskyttet Beskæftigelse (CBB) i Hillerød, hvor hun laver mad. Egentlig skulle hun have arbejdet i kantinen på rådhuset i Hillerød, men det har corona udskudt.

"Jeg håber, corona snart er overstået, så jeg kan blive flyttet derover," siger hun.

Hun arbejder på CBB fire dage om ugen. Den femte er hjemmedag, hvor hun gør rent på værelset og vasker tøj.

Skolen blev som familie
Flere af Philippas veninder fra efterskolen skulle

FOTO: KAJA LAUTERBACH

Philippa Månsson Kristensen fik sin hue ved afslutningen på den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse på LivogJob i Stubbekøbing den 20. juni.

på LivogJob. Dem ville hun gerne følges med og søgte derfor om at få lov til at tage sin STU-uddannelse der.

Hun fortæller, at der på LivogJob er undervisning hver dag indtil klokken 14.30.

De unge er inddelt i to grupper: Team Job, der mest er udenfor med havearbejde og arbejde i forskellige værksteder, og Team Liv, der laver huslige ting som tøjvask og madlavning. Grupperne skifter område hvert kvartal.

Ud over det har de unge også teoretiske fag som matematik og basisfag.

"Det var rigtig fint at bo på skolen. Jeg følte næsten, at de andre var min familie, og jeg fik en rigtig tæt veninde," siger Philippa.

LMU og andagter
Oven i skoledagene havde Philippa aktiviteter stort set hver dag. To eftermiddage om ugen var hun i praktik i henholdsvis aktivitetscenteret på et plejehjem og i en genbrugsbutik, en dag gik hun til badminton, og hun tog også til LMU i Nykøbing Falster hver onsdag.

"Jeg håber også, jeg kommer til at starte i LMU i Hillerød. De første uger har indretningen af mit værelse og mit nye job taget al min energi," siger hun.

"Jeg er ikke bange for selv at skulle opsøge LMU. Det skulle jeg også på LivogJob, hvor jeg var den eneste, der tog til LMU."

Både LivogJob og Stubbekøbing Efterskole er kristne institutioner, der er tilknyttet Luthersk Mission.

Philippa fortæller, at hun er vokset op i en kristen familie, men at det ikke betød særlig meget for hende, før efterskolen, hvor det blev til en personlig tro.

"En dag til en andagt på efterskolen sang vi 'Far, må jeg sidde lidt hos dig?' Der fik min tro liv," vidner hun.

På LivogJob var der også tilbud om andagter både morgen og aften. Det betød meget for Philippa – ligesom muligheden for at komme til LMU.

"En gang imellem fik jeg også mulighed for at tage med forstanderparret i kirke. Det er jeg virkelig glad for."

Havde fortjent huen
Unge, der afslutter STU-uddannelsen, kan få en hue ligesom unge, der afslutter andre ungdomsuddannelser. Philippa var imidlertid meget i tvivl, om hun ville have en.

"Jeg vidste ikke helt, om jeg fortjente en hue. Mine to ældre søskende havde gået til en masse eksamener for at få deres, og det havde jeg jo ikke," begrundet hun.

Familien og en god veninde overbeviste hende dog om, at hun selvfølgelig skulle have en hue, for hun havde jo gennemført den treårige uddannelse.

Hun fik den overrakt ved afslutningsceremonien på LivogJob den 20. juni.

Sexibasen vejleder LMU'erne om seksualitet

Vi skal huske at tale om alt det, vi kan sige et kæmpestort ja til, siger tidligere ungdomskonsulent

Sexibasen er navnet på en ny samling artikler om seksualitet, som man kan finde på lmu.dk.

Tidligere ungdomskonsulent i LMBU Louise Høgild står bag, og det, der, satte hende i gang, var en net-baseret og anonym undersøgelse af kristne unges brug af porno og onani samt deres seksuelle erfaringer, som redaktionsudvalget for AdamogEva.dk lavede i 2016.

Den viste, at kristne har enormt mange udfordringer på hele seksualitetsområdet. Blandt andet var andelen af de adspurgte drenge, der så porno, næsten den samme som hos ikke-kristne.

Resultatet overraskede

ikke Louise Høgild, men at se det på skrift, førte til et ønske om lave en database med mange forskellige artikler inden for emnet.

Materiale at tale ud fra
Den daværende ungdomskonsulent oplevede, at mange unge mennesker – og ikke kun helt unge – havde udfordringer med seksualiteten. Dem ville hun gerne hjælpe.

"Jeg oplevede også en vis berøringsangst over for emnet fra de voksnes side, samtidig med at der ikke fandtes ret mange materialer, som man kunne tale ud fra," siger hun og fortæller, at det blev startskuddet til Sexibasen.

"Det er en samling artikler om et bredt spekter af emner. Det handler ikke om sex, men om seksualitet, som er meget mere end sex, og jeg ønsker at give LMU'erne en håndsrækning på alle områder," siger hun og definerer sex som selve handlingen at gå i seng sammen.

Seksualitet derimod handler også om relationer mellem mænd og kvinder, singleliv, homoseksualitet og mange andre ting.

Louise Høgilds tanke var, at databasen med tiden skulle udvides med for eksempel henvisning til bøger og andre hjemmesider, podcasts og optaget undervisning om emnet.

"På den måde kunne vi samle hjælp til LMU'erne, og gøre nogle svar let tilgængelige, så de ikke selv skulle google efter en løsning på problemet," begrundet hun.

Seksualitet er noget fint
"Seksualitet er Guds gode gave til mennesker, men den er ødelagt af syndefaldet. Derfor er der ting, vi som kristne må sige nej til. Men vi skal huske også at tale om det, vi kan sige et kæmpestort ja til," siger Louise Høgild, der er i gang med at studere en ph.d. i sjælesorg på Dansk Bibel-Institut, hvor hun også er latinlærer.

Hun mener, det er vigtigt at fortælle LMU'erne, at sek-

28-årige Louise Høgild vil gerne hjælpe mennesker, der har udfordringer med seksualiteten.

sualiteten er noget godt og fint, selv om den også kan være besværlig på denne side af syndefaldet.

"Netop fordi Gud har så

høje tanker om seksualiteten, har han sat rammer op. Ikke for at være irriterende, men for at passe på os og det, han har skabt," siger hun.

"Jeg må også gerne sætte grænser – for eksempel for, hvor meget man må se af mig, for jeg skal også passe på det, der er fint og godt."

Mange af de emner, Sexibasen tager op, bliver også behandlet på hjemmesiden AdamogEva.dk.

"Sexibasen er ikke et alternativ til AdamogEva.dk, men et supplement," siger Louise Høgild.

"De henvender sig til den brede befolkning, hvor Sexibasen går mere i dybden." kl

TEMA | SEKSUELLE KRÆNKELSER

DEFINITION ▶ Vejledningen definerer seksuel krænkelse meget bredt lige fra enkeltstående tilfælde af udveksling af ord med seksuelle undertoner til egentlig voldtægt

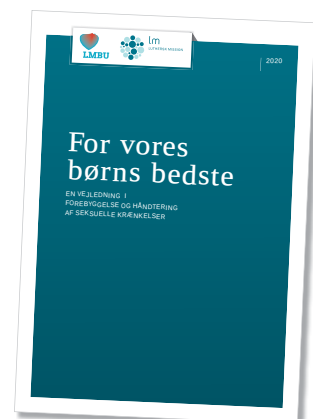
Ny vejledning skal forebygge overgreb

Det er afgørende at få talt om forebyggelse i lejr- og klubarbejdet

AF NICKLAS LAUTRUP-MEINER

Hvor ofte skal man indhente børneattester? Skal køkkenpersonalet på en børnelejr have en børneattest? Hvordan opdager man, at et barn i børneklubben muligvis har været udsat for krænkende adfærd? Hvordan og hvad skal man gøre, hvis man får en mistanke?

Seksuelle overgreb er ikke

Vejledningen kan findes på LM's hjemmeside.

fremmede i den kirkelige verden. Heller ikke i LM, der i 2006 åbent meldte ud, at der havde foregået seksuelt misbrug af en række piger på børnehjemmet Solgården i Tarm i perioden 1949-1976.

I en ny vejledning i forebyggelse og håndtering af seksuelle krænkelse giver et udvalg med LM's generalsekretær i spidsen råd og vejledning til klubmedarbejdere, bestyrelser og lignende for at forebygge seksuelle krænkelse og overgreb.

Krænkelser kan foregå online

Vejledningen indeholder en definition af, hvad et seksuelt overgreb er, og kommer med eksempler på, hvad der kan gå forud for et fysisk overgreb. Vejledningen kommer også med eksempler på, hvordan en overgriber kan lokke et offer til at sende stadig mere intime billeder og videoer over in-

Ved at sætte gode rammer, kan vi undgå både overgreb og mistanke om overgreb – ved for eksempel at begrænse situationer, hvor én voksen er sammen med ét barn.

tage stilling til for at undgå seksuelle overgreb og mistanke om dem. En voksen skal for eksempel ikke være alene med et barn bag lukket dør, og man bør tænke over, hvordan man håndterer sjælesorg, putning og toiletsituationer med børnene.

Der er også en længere liste med punkter, man kan være opmærksom på, hvis et overgreb sker. Her rådes man til altid at opsøge professionel hjælp til barnet og eventuelt til den nærmeste familie samt den person, der har opdaget overgrebet. Man skal også hjælpe menigheden til at komme godt videre, da et overgreb ikke kun påvirker de implicerede parter, men hele fællesskabet.

ternettet. Det kan ske under trusler om offentliggørelse af de billeder eller videoer, overgriberen allerede har fået, eller ved trusler om at manipulere billederne, så offeret for eksempel fremstår nøgen.

Vejledningen definerer seksuel krænkelse meget

bredt lige fra et enkeltstående tilfælde af udveksling af ord med seksuelle undertoner til egentlig voldtægt. Der gives vejledninger til, hvordan man kan se, at barnet på sin egen måde viser, at det har været offer for et overgreb. Det kan være aggressiv adfærd,

umotiveret gråd, lavt selvværd, uforklarlige smerter med mere.

Håndtering og opmærksomhed

Vejledningen indeholder også en længere liste med punkter, man som lederteam på en lejr eller i en klub, bør

Nultolerance for seksuelle krænkelse i LM

Juridiske stramninger og sociale medier er baggrund for, at vejledningen kommer netop nu

AF KAJA LAUTERBACH

"Det er ikke nogen konkret sag, der har sat gang i arbejdet med vejledningen, men vi har brug for at sende et signal om, at der er en nultolerance for seksuelle krænkelse i LM."

Sådan begrunder generalsekretær Søren Skovgaard Sørensen, at LM's ledelse netop nu har færdiggjort vejledningen *For vores børns bedste – en vejledning i forebyggelse og håndtering af seksuelle krænkelse*.

Han tilføjer, at en anden grund til, at vejledningen kommer nu, er, at der er sket mange juridiske stramninger på området siden 2007, hvor LM's seneste rapport om emnet blev publiceret.

"Der er også kommet mange flere sociale medier og andre platforme, som vi ikke havde kendskab til for blot ti år siden, hvor mange møder seksuelle krænkere," siger han.

"På grund af de sociale medier og smartphones er debutalderen markant lavere for blandt andet porno-forbrug og voldsfilm end for ti år siden. Det må lovgivningen også tage hensyn til."

Ingen venlighedskultur Behovet for en revidering af rapporten er ikke ny, fortæller generalsekretæren.

"Anledningen til, at det blev lige nu, var ansættelsen af familieekonsulent Kristian Andersen i LM, sammen med en konference, som foreningen Agape holdt i

januar om forebyggelse af seksuelle overgreb i kirkelige miljøer," siger han.

"Blandt de mere end 100 deltagere fra 33 forskellige kirker, organisationer og fællesskaber var ti deltagere fra LM og LMBU."

En arbejdsgruppe på fire personer har siddet med vejledningen siden januar: to frivillige og to ansatte. Det er mange resurser at bruge, men Søren Skovgaard Sørensen er tydelig om, at det er nødvendigt:

"LM's ledelse ønsker at fremme menighedsarbejdet for børn generelt. Derfor er det kun naturligt, at vi sikrer os, at forældre og ledere kender til de faldgruber, der kan være selv i vores egne rækker. LM kan heller ikke have en venlighedskultur,

hvor man skjuler ting for fællesskabets skyld."

Han uddyber, at der kan have været ofre, som ikke er blevet hørt, fordi det ville bryde alt for meget itu og skabe en masse ballade mellem venskaber og familier, hvis hændelsen blev kendt.

"En sådan kultur skal under alle omstændigheder ikke have vækstbetingelser i kirkelige organisationer – ej heller LM," siger han.

"Men vi skal heller ikke gå rundt og mistænke alle børneklubledere, men snarere at skabe muligheden for åben dialog om emnet."

Tre vigtige nye forhold

"Mange af de retningslinjer og gode råd, der er i vejledningen, er sikkert velkendte

for mange. Men ud over at minde om vigtige forholdsregler på ny, lægger vi især vægt på tre nye forhold," siger Søren Skovgaard Sørensen.

"For eksempel har vi ikke så tydeligt lagt vægt på dekorumkravet i den tidligere udgave. Dekorum, som specifikt er indskrevet i tjenestemandensregulativet, gælder også for LM's ansatte og frivillige, og det betyder, at der gælder et krav om, at den enkelte skal vise sig værdig til den agtelse og tilid, som opgaven kræver."

Han nævner, at noget andet nyt er det faglige udtryk "groomingproces", og så er der også kommet et øget fokus på særlige forhold, der gør sig gældende ved overgreb i de kirkelige miljøer.

"LM's ledelse ønsker at fremme menighedsarbejdet for børn generelt," siger Søren Skovgaard Sørensen.

"Her kommer der i hele processen en åndelig overbygning på. Det medfører, at offeret ikke alene bliver ramt på krop og psyke, men også på forholdet til Gud, bibel og menighed."

TEMA

KJELD ROAGER ►► Det er noget, jeg tænker meget over. Især som mand. Jeg er aldrig alene med børnene – heller ikke i bilen

Vores opmærksomhed er blevet skærpet

Det er vigtigt ikke at overskride børnenes grænser, siger Linda og Kjeld Roager

AF KAJA LAUTERBACH

"Det er ikke noget, vi har sat os ned og talt om, men det er helt sikkert noget, vi er blevet mere bevidste om i de senere år."

Det er Linda og Kjeld Roagers umiddelbare svar på, hvad de gør for at forebygge både seksuelle krænkelser og falske mistanker om det.

Parret fra Skærbæk i Sønderjylland, der begge er midt i 50'erne, har rigtig meget erfaring i LM's arbejde blandt børn og juniorer.

Siden Linda var 15 år, har hun været med i børneklub, og sammen med en svigerinde holder hun torsdagsklub for børn fra fem år og op. Kjeld har været med i juniorklub i 30 år.

Derudover har de holdt juniorlejr i påsken på lejrstedet Solbakken 25 gange.

Mandlig leders ansvar
Problematikken om seksuelle krænkelser fylder meget i samfundet for tiden, og det er med til at skærpe Linda og Kjelds bevidsthed.

"Måske er mange endda en lille smule forskrækkede," indskyder Linda og

Problematikken om seksuelle krænkelser fylder meget i samfundet for tiden, og det er med til at skærpe Linda og Kjeld Roagers bevidsthed.

tilføjer, at hun ikke mener, det er aktuelt i arbejdet med de små børn, der jo naturligt sidder på skødet eller skal have et kram.

Til gengæld fylder det hos Kjeld i juniorklubben.

"Det er noget, jeg tænker meget over. Især som mand. Jeg er aldrig alene med børnene – vi er altid sammen med hele flokken," siger han. "Vi sørger for at være to ledere hele tiden, for så er vi lidt ude over det."

Han minder om, at det som voksen, mandlig leder, er hans ansvar at være opmærksom på ikke at komme til at overskride juniorenes grænser, når de leger. Han giver dem heller aldrig kram. Med et glimt i øjet tilføjer

PRIVATFOTO

han, at her er der en fordel i coronatiden.

"Når vi nu skal huske at holde afstand, får vi ingen problemer med det."

Det med aldrig at være alene med et barn gælder også, når de kører i bil. Kjeld har altid flere børn i bilen.

Lære lejrledere at kende
Den samme grundregel gælder på de lejre, Linda og Kjeld står for: Alle aktiviteter er fælles, og der skal altid

være flere ledere sammen.

At undgå seksuelle krænkelser – eller falske mistanker – er ikke noget, de taler direkte om på forhånd i lejrteamet.

"Til gengæld insisterer vi på, at alle skal møde op til alle tre lejrmøder," siger Linda.

"Det skal de dels for at få ejerskab til lejren og dels for at vi kan lære hinanden at kende: Hvem er stille, glad eller ...? Jeg tror, jeg ville op-

dage det, hvis nogen går for sig selv."

Hun kan dog godt være lidt bekymret for, hvis det bliver nødvendigt at tage en snak med en af dem, fordi hun får en mistanke. For hvad nu, hvis det ikke passer?

"Jeg kunne godt bruge nogle redskaber til, hvordan man tager den svære snak," efterlyser hun.

Kjeld indskyder, at han tror, man er langt på vej, hvis man kender sine medarbej-

dere. "Jeg har lagt mærke til, at de unge mandlige ledere er helt klar over, at de skal sætte grænser, og at de tit er gode til det af sig selv. Jeg tror, det hænger sammen med opmærksomheden på emnet i samfundet," siger han.

Linda indskyder, at der da også kommer snakke om emnet i lejrteamet – for eksempel når de skal udfylde børneattester.

Ikke noget nyt
Grænseoverskridende adfærd fra enkelte lederes side er desværre ikke noget nyt, anfører Linda og fortæller om en oplevelse, hun havde som ung pige, hvor en leder tog hende på knæet, mens de kørte bil sammen.

"Heldigvis kom jeg fra et sundt hjem og havde lært mine egne grænser at kende. Så fremover satte jeg mig altid på bagsædet, hvis jeg skulle køre med ham," siger hun.

"Men samfundet har ændret sig, og der er mange børn med tung bagage, der har svært ved at kende deres egne grænser – og stå ved dem."

Vi manglede hjælp til at håndtere en seksuel krænkelse

Det tog lang tid, før vi kom så langt, at vi kunne tale om det, og det var svært at forholde sig til gamle venner, siger bestyrelsesmedlem i en LM-forsamling

AF NICKLAS LAUTRUP-MEINER

Det er en forbedret vejledning i forebyggelse af seksuelle krænkelser, som LM netop har udgivet, men når man som ledelse står i problematikken, har man ikke først og fremmest brug for en vejledning. Man har i stedet brug for en kompetent person, der kan være med til at træffe beslutninger.

Sådan lyder det fra Peder Pedersen fra LM i Guldsted. Ledelsen stod på et tidspunkt midt i en sag om seksuel krænkelse, og både

Peder Pedersen og LM-forsamlingen er i denne artikel sløret med dækningsnavn for at beskytte den krænkede part og helingsprocessen i fællesskabet.

Ikke en drejebog
I den nye vejledning glæder Peder Pedersen sig over, at der er et afsnit om, hvordan forsamlingen kommer videre. Han oplevede, at den gamle vejledning primært handlede om offer og overgrebsmand. Han glæder sig også over, at der er et afsnit om at håndtere pressen.

Men Peder Pedersen pointerer også, at det ikke er

med denne vejledning, som med andre vejledninger i LM om for eksempel tjenestodeling eller fraskiltes opgaver i menigheden. I sager om seksuelle overgreb kan man nemlig ikke lave en teologisk drejebog.

LM i Guldsted fik professionel rådgivning, men de stod stadig selv med ansvaret for at træffe de svære, men vigtige beslutninger i en situation, hvor de alle var i en grad af chok.

"Det tog lang tid for os at arbejde med det i en sådan grad, at vi i ledelsen kunne tale om, hvordan vi skulle håndtere det," husker Peder

Pedersen. Det gjorde ikke sagen nemmere for bestyrelsen, at man i forvejen så forskelligt på en række punkter, og at der var relationer mellem den anklagede og personer i ledelsen.

"Det er jo gamle venner, man skal forholde sig til, og jeg tror, at uanset i hvilken forsamling det sker, så vil der være personlige relationer, der gør det svært," mener han.

Følte, vi stod alene
Peder Pedersen mener derfor, at der er behov for mere end en vejledning, hvis LM-

forsamlinger virkelig skal have den hjælp, de har brug for. I LM i Guldsteds situation udtrykte LM's ledelse på landsplan støtte og bad for dem, men ville ikke involvere sig direkte i sagen.

"Det betød, at vi oplevede, at vi stod alene, selv om der var moralsk opbakning. Helt grundlæggende stod vi med en opgave, vi ikke var rustede til at løse, og som vi selv som personer var alt for dybt involveret i og derfor ikke kunne se objektivt på. Vi fik professionel hjælp, men vi havde haft glæde af det, hvis personer højere oppe i systemet var med til

at stå på mål for vores beslutninger."

Konkret forestiller Peder Pedersen sig, at der skulle være en ansat person i LM-systemet, der kunne være med på ledelsens møder, vejlede og i nogen grad have vetoret over beslutninger. Det ville naturligvis kræve, at forsamlingens ledelse var med på denne løsning.

"Vi havde brug for en person i LM, der kunne kaste arbejdstimer i det. Ikke en person, der også skulle bruge tid på sit almindelige arbejde. For vi holdt rigtig mange møder."

TEMA

MARTHA VÆGGEMOSE ►► Det behøver ikke nødvendigvis starte som en overgrebssituation. Disse situationer kan opstå uplanlagt

Vi skal sammen begrænse mulighederne og fristelserne

Mange seksuelle overgreb i menigheden kan forhindres, hvis man sætter gode rammer

AF NICKLAS LAUTRUP-MEINER

"Når vi er i en situation, der kan udnyttes, er der en risiko for, at vi udnytter den. Jeg tror, alle kan falde i. Derfor skal vi snakke med hinanden om, at man som leder kan få seksuelle følelser for børn eller unge mennesker, og hvordan vi dæmmer op for fristelsen til at forfølge disse følelser."

Det mener Martha Væggemose, der er master i teologi og mission og i juni afleverede speciale om seksuelle krænkelser i kirkeligt regi. Hun har været en del af det udvalg, der netop har opdateret LM's vejledning om forebyggelse af seksuelle krænkelser.

Starter måske ikke som et overgreb

"Måske er du sjælesørger på en teenlejr på et sårbart tidspunkt i dit liv, og en ulykkelig ung pige kommer ind til dig. Du føler, at I har noget til fælles, lægger en arm om hende, og hun søger din kropslighed på en måde, som vækker noget i dig, du ikke var forberedt på," siger Martha Væggemose og peger på, at der også kan opstå situationer med mindre børn – særligt, hvis de tidligere har været udsat for et overgreb og måske derfor ikke har sunde grænser selv.

"Det behøver ikke nødvendigvis starte som en overgrebssituation," forklarer

Netop fordi alle kan blive en krænker, er det vigtigt, at man ikke tabuiserer, at man som leder kan få seksuelle følelser i forbindelse med arbejdet med børn eller unge

Martha Væggemose

Martha Væggemose tror, at alle kan falde i en overgrebssituation. "Måske er du sjælesørger på en teenlejr på et sårbart tidspunkt i dit liv, og en ulykkelig ung pige kommer ind til dig. Du føler, at hun søger din kropslighed på en måde, som vækker noget i dig, du ikke var forberedt på," siger hun.

hun og siger, at der forud for selve overgrebet kan gå en lang periode, hvor der opbygges et venskab mellem barnet og den voksne.

"Dér hvor den voksne er bevidst om sine hensigter, kan den voksne over tid manipulere barnet og introducere ord om seksualitet, omsorg, tillid, og at være 'rigtige venner'. Den proces kalder man grooming. Men første gang den voksne gør det, er det måske ikke helt bevidst. Måske kommer det bag på lederen, at hans eller hendes magtposition eller alder gav et overtag, vedkommende kunne udnytte seksuelt," siger hun og mener, at man skal oplyse unge og voksne ledere om, at disse situationer kan opstå uplanlagt.

"Vi skal som menighed gøre det så besværligt som muligt for en leder at begå et overgreb. Også selv om

vi har stor tillid til lederen. Vi skal lave regler i fredstid, der forhindrer, at overgreb kan ske."

Bibelens ord som undskyldning

Martha Væggemose peger på, at den kristne sprogbrug i nogle tilfælde er helt oplagt til at dække over både grooming og det egentlige overgreb.

"Lederen kan bruge Bibelens ord om næstekærlighed til at udnytte barnet seksuelt. Og når han skal få offeret til at tie stille, er argumentet måske Bibelens ord om ikke at bagtale. Det kan også være en trussel om Helvede: 'du lagde selv op til det, og jeg er jo en gift mand. Du har begået en synd,'" siger hun.

Hun understreger, at netop fordi alle kan blive en krænker, er det vigtigt, at

man ikke tabuiserer, at man som leder kan få seksuelle følelser i forbindelse med arbejdet med børn eller unge.

"Vi skal tale om, at man ikke skal forfølge disse følelser, og at de kan være en indikator for, at man har brug for at sætte nogle grænser," siger hun.

Det kan for eksempel være, hvis man oplever det grænseoverskridende eller pirrende, at et mindre barn på en lejr hele tiden vil sidde på skødet og give kys og kram. Her skal man måske bede en anden leder om at træde til eller forklare barnet, at det skal sidde ved siden af en, foreslår hun

"Det gælder om ikke at afvise barnet, samtidig med at man sætter sunde grænser for samværet. Dette er altid den voksnes ansvar i samarbejde med de andre lede-

Det er de voksnes ansvar i fællesskab at sætte sunde og trygge grænser for samværet, påpeger Martha Væggemose.

benægte, bortforklare eller til meget hurtigt at komme videre, forklarer hun.

"Det spørgsmål, der opstår hos mange, der har været udsat for et overgreb, er typisk, hvorfor ingen spørger til det, eller hvorfor ingen opdagede de tegn, der var," siger hun og advarer imod, at der kan opstå en retraumatisering, hvis den krænkede oplever at gå alene med sin sorg i menigheden.

"Vi må ikke have nok i det, man kalder sindelagsteologi: at sympati er nok, og at handling ikke er nødvendig. Som menighed er vi kaldet til at være hinandens lemmen, og svigtet bliver så meget større, hvis vi ikke lever op til idealet om at tage vare på og have omsorg for hinanden. Vi må være hinandens medansvarige."

Hun mener, at man kan drage omsorg for den krænkede part på samme måde, som hvis en i menigheden har mistet et barn, fået kræft eller noget andet livsomvæltende.

"Man kan tilbyde praktisk hjælp, og man kan tilbyde bare at lytte. Man skal ikke forvente, at den overgrebsramte bare fortæller løs, men det er godt at spørge ind til, hvordan han eller hun har det," siger hun og citerer Gitte Jakobsen, der er seniorrådgiver hos Red Barnet: "Der sker ikke noget ved, at vi spørger, men mange har det skidt, fordi vi ikke spørger."

Vi skal som menighed gøre det så besværligt som muligt for en leder at begå et overgreb. Også selv om vi har stor tillid til lederen

Martha Væggemose

re. Ingen skal være alene om at skabe trygge rammer".

Hvorfor spørger ingen til det?

Hvis et overgreb sker, vil nogle i menigheden fornægte overgrebet, og andre vil tage offerets parti. Overgriberen har ofte tendens til at

KIRKE ▶

BITTER WINTER ▶▶ Forkyndere skal forberede prædikener, der ”finder elementer i Bibelen, som understøtter socialistiske kerneværdier og traditionel kinesisk kultur”

Kinas menigheder skal tilpasses eller fjernes

De myndighedskontrollerede kirker præmierer mest socialistiske prædiken

AF NICKLAS LAUTRUP-MEINER

Der bliver slået hårdt ned på uregistrerede kristne i flere af Kinas provinser. En sommerlejr og en bibelstudiegruppe blev angrebet af de lokale myndigheder i slutningen af august, som nogle af de nyeste af utallige eksempler på, at de kinesiske myndighederne forsøger at tvinge Kinas religioner i knæ. Ifølge den internationale organisation Open Doors, der hvert år udgiver en liste over, hvor kristne bliver mest forfulgt, går det den forkerte vej i Kina. Kina er således gået 20 pladser frem på listen på bare to år. Den kinesiske præsident Xi Jinping, der i 2018 afskaffede begrænsningerne for genvalg og nu sidder som præsident på livstid, lavede i 2017 en ny lov, der kræver, at religioner implementerer socialistiske værdier og forbyder brug af bygninger, som ikke er officielt godkendt til religion. Kinas husmenigheder skal enten tvinges til at lade sig registrere og tilpasse sig socialisme eller skal knækkes med vold, vurderer den kristne, kinesisk-ameri-

FOTO: PXHERE.COM

På den kristne sommerlejr blev børnene undervist i klaver, guitar og musikteori.

kanske sociologiprofessor Fenggang Yang. **Børnelejr var ulovlig** Dét fik børnene på en sommerlejr at mærke, da 30 personer fra de lokale myndigheder uden uniform og ID troppede op på lejren, som en husmenighed i Kinas Henan-provins afholdt den 23. august. Kirken blev beskyldt for at udføre ulovlige religiøse aktiviteter, og stole, skriveborde, højttaler og projektor blev konfiskeret. Kirkelederen Wang Guangming fortæller til den kristne menneskerettig-

hedsorganisation ChinaAid, at kirken den dag afholdt en sommerlejr for mindre børn, hvor de underviste i klaver, guitar og musikteori. Også en bibelstudiegruppe i Guangdong-provinsen blev stoppet af myndighederne under anklage om ”spredning af ond religion” den 25. august. Tre kristne blev taget med til politistationen. To af dem blev frigivet samme dag, men den tredje blev tilbageholdt. **Socialistiske prædikener** I Liaoning-provinsen har den myndighedskontrol-

lerede Tre-selv-kirke fulgt en myndighedsordre fra 20. juli og arrangeret en prædikenkongurrence. Forkyndere skal forberede prædikener, der ”finder elementer i Bibelen, som understøtter socialistiske kerneværdier og traditionel kinesisk kultur”, skriver netmediet *Bitter Winter*, der dækker brud på religiøs frihed verden over. En af kirkens ansatte fortæller til mediet, at man kun kan få den årlige fornyelse af sin præste-tilladelse, hvis man skriver sådanne prædikener.

Kristen politiker politiundersøges igen

Räsänen undersøges for fire udtalelser om Bibelens syn på homoseksualitet

Den kristen-demokratiske, finske politiker Päivi Räsänen måtte til forhør på politistationen den 25. august for at svare på en række spørgsmål om hendes holdninger til homoseksualitet for fjerde gang på et år. Som det har været omtalt her i avisen tidligere, har Räsänen flere gange været i de finske myndigheders søgelys for sine ytringer om Bibelens syn på homoseksualitet, der er i overensstemmelse med det klassiske evangelisk-lutherske

syn på spørgsmålet. Räsänen, der er en kendt finsk politiker, kom første gang i politiets lys, da hun under LGBT-festivalen Pride i Helsinki i 2019 på sociale medier kritiserede den finske lutherske kirke for at deltage i festivalen. Siden kom en pjece fra 2004 med titlen *Som mand og kvinde skabte han dem* i politiets søgelys. Den tredje sag, som hun blev afhørt omkring i august, handler om hendes udtalelser i et radioprogram på den

finske pendant til Danmarks Radio, hvor emnet var Jesu holdning til homoseksualitet. Her var der ifølge en anonym borger udtalelser, som ifølge anklagen kunne være hadtale mod minoritetsgruppe. En lovovertrædelse, der kan straffes med to års fængsel. Samtidig er der netop åbnet en fjerde sag mod hende for udtalelser i et tv-program, som både hun og tv-kanalen nægter, at hun har sagt. Til det finske medie MTV

Uutiset forklarer Räsänen, at politiet i de tre første sager valgte ikke at indlede en efterforskning, men at den offentlige anklager dog pålagde dem at efterforske yderligere. Hun frygter, at sagerne kan vare flere år, og frygter, at de er et forsøg på skabe selvcensur og frygt blandt folk med en kristen overbevisning, siger hun. Selv har hun dog ikke til hensigt at udtale sig anderledes i fremtiden.

Brugte corona-tid til at sige tak

2.900 givere fik et personligt telefonopkald, hvor de blev takket for deres givertjeneste, da norske Åpne Dører i foråret blev corona-lukket. Takkeaktionen handlede ikke om, at organisationen, der arbejder for at støtte forfulgte kristne, ville bede folk om at øge deres gavebeløb. Det var slet og ret en tak til givne, fordi de er med i arbejdet, fortæller generalsekretær Morten Askeland til avisen *Dagen*. Hvert opkald tog i gennemsnit to minutter, men enkelte samtaler varede i op til en halv time og gav et indblik i folks forhold til organisationen og sagen. *nlm*

Discipeltræf bliver til tre lejre

Normalt samler KFS’ Discipeltræf i efterårsferien omkring 400 deltagere. Men med myndighedernes udmelding om, at forsamlingsforbuddet ikke bliver hævet fra de nuværende 100 personer før 1. november, har KFS valgt at afholde Discipeltræf som tre lejre i stedet for én stor. De tre lejre finder sted den 12.-14. oktober. To af dem bliver i Jylland – henholdsvis på Sydvestjyllands Efterskole og på Hedemølle Efterskole – og den tredje bliver på Luthersk Missions Højskole. Lejrene vil blive afholdt under det fælles tema ”uTROligt”, og selv om der vil være forskelle, vil der alle tre steder være rig mulighed for forkyndelse, undervisning, lovsange, hygge med nye og gamle venner. Der vil være plads til cirka 80 deltagere på hver lejr, og det betyder, at KFS stadig håber på at kunne samle op imod 240 gymnasieelever til at nyde KFS-fællesskabet, blive udrustet i troen og få tid til at flytte fokus fra hverdagen og over på Jesus. Peter Bjerre er sekretariatsleder i KFS og ansvarlig for Discipeltræf. For ham er det vigtigste, at der bliver et Discipeltræf i år: ”Foråret viste mange af os, hvor vigtige de fysiske fællesskaber er, og hvor meget vi har brug for hinanden og det kristne fællesskab. Vi vil derfor gå rigtig langt for, at vi også i år kan tilbyde KFS’erne det fællesskab og åndelige pusterum, som vi er overbeviste om, at Discipeltræf er,” siger han. *kl*

Kristen tv-kanal giver håb midt i Beiruts ødelæggelser

Situationen i Libanons hovedstad Beirut er katastrofal. Landet lider efter adskillige år med krig og har de seneste år oplevet dyb økonomisk krise, samtidig med at de har taget imod over en million syriske flygtninge. Dertil kommer, at byen blev ramt af massive eksplosioner den 4. august. ”Men ind i den virkelighed bruger Gud den kristne tv-station SAT-7 til at være et vidne om Jesus og håbet i ham, og samtidig kan de også være en opmuntrende stemme til de kristne – både i deres tro og til at være der for deres næste,” skriver Norea Mediemission på deres hjemmeside. Rita El-mounayer, der er global leder for SAT-7, fortæller, at allerede dagen efter eksplosionen begyndte teamet i Libanon at sende liveshows med specialudsendelser på SAT-7 Arabic. SAT-7 Arabics studier ligger cirka ti kilometer fra, hvor eksplosionen fandt sted, og selv om tv-stationens bygninger fik mindre skader, var de blot 24 timer senere klar med det første af en række programmer, til hjælp og opmuntring og håb. Et af disse programmer blev optaget på taget af en bygning med den ødelagte by nedenfor. I programmet bad de for byen, sang lovsange og delte opmuntrende vidnesbyrd med seerne. *kl*

NORDSJÆLLANDS
EFTERSKOLE
se mere på ne.dk

AT FORME OG DANNE UNGE ER VORES HJERTESAG

**BESØG
NORDSJÆLLANDS EFTERSKOLE
PÅ EFTERSKOLERNES DAG
SØNDAG D. 27. SEPTEMBER KL 13-17**

EFTERSKOLEN
Sølgården

#tid_til_dig

Tilmeld dig til dit bedste år
– solgaarden.dk

**TID TIL ...
FORDYBELSE**

**TEAMLEDER TIL
CAMBODJA**

Teamlederen skal som personaleansvarlig sikre trivsel og gode rammer for LM's udsendte i Cambodja, tage hånd om praktiske og administrative forhold og være LM's primære kontakt til lokale samarbejdspartnere og til LM's sekretariat.

Ansøgningsfrist: snarest muligt.

Læs hele stillingsbeskrivelsen på dlm.dk/job/missonaer. Kontakt gerne missionskonsulent Bent Olsen på bo@dlm.dk / 41 57 82 37.

lm
LUTHERSK MISSION

Ring til LM's telefonandagt
74 52 66 44

**Er du vores
nye organist?**

Vi søger en organist til at lede kirkens musikalske liv i samarbejde med vores korledere og sognemedhjælper pr. 1. november eller snarest muligt.

Kirken har særdeles god menighedssang, mange musikalsk interesserede kirkegængere og et godt samarbejde mellem kirkens ansatte, frivillige og menighedsrådet. Det nuværende orgel er et Frobenius-orgel med 17 stemmer, men der er en igangværende orgelsag hvor du selvfølgelig vil få indflydelse på hvordan det nye orgel bliver. Læs meget mere om stillingen på:

www.emdrupkirke.dk/job
- Vi glæder os til at høre fra dig.

Emdrup Kirke
Fællesskab med Gud og mennesker

Jakobs
**Blomster-
forum**

Farverivej 8, Skjern, 97 35 25 21
jakobsblomsterforum.dk

#SammenOmFællesskab

#SammenOmTro

hedemølle
efterskole

Efterskolernes Dag
Søndag d. 27. september
kl. 13.00 – 17.00

Der vil være særlige retningslinjer i forhold til COVID-19, men dagen kræver ikke tilmelding.

#SammenOmOplevelser

**GØR
DIN
SØNDAG
FED!**

BESØG OS

Oplev mere af os på Efterskolernes Dag d. 27/9 fra 13-17. VI SES!

Iøgumkloster
efterskole

SÆDDING
EFTERSKOLE
Begejstring for livet!

Er du vores nye præst?

Vendsyssel Frimenighed søger en ny præst, som er grundfæstet i Bibelen, lever i Kristus og brænder for at lede til ham.

Mød kirken, og læs hele jobopslaget på vendsysselfrimenighed.dk

VENDSYSSEL
FRIMENIGHED

Kollega med stedfortræderfunktion til Solsikken, Skjern

Er du pædagog, diakon, ergoterapeut, lærer eller har anden faglig relevant uddannelse, så se mere på

www.solsikken.name
eller jobnet".

SOLSIKKEN
Børnehave - Vuggestue

SKF søger pedel pr. 1. december 2020

Vi søger en pedel, der sammen med os vil arbejde på at skabe barnets bedste skole.

Ansøgningsfrist d. 24. september 2020

Læs mere på www.skrif.dk

Fasanvej 18
6900 Skjern
tlf. 97351360

penta byg a/s
HOVED- OG TALENTERPRISER

pentabyg.dk

MARIA BRINK KRISTESEN ►► Det endte med, at jeg havde lavet en del æselører og understregninger, inden bogen var læst

Bogen satte ord på nogle følelser, så jeg fandt trøst

BOGANMELDELSE
AF MARIA BRINK KRISTESEN
ENKE I FEM ÅR
C.S. Lewis:
En sorgens dagbog
ProRex 2020
94 sider – 129,95 kroner

Den lille bog *En sorgens dagbog* er den dagbog, hvor den engelske forfatter C.S. Lewis (forfatter til Narnia-bøgerne) skildrer sin smerte, vrede og kamp for at holde fast ved sin tro, da han mister sin hustru efter kun fire års ægteskab. På bagsiden står: Enhver, der har mistet et elsket menneske, vil i Lewis' refleksioner kunne finde ikke alene sig selv, men nok så vigtigt, en Gud midt i lidelsen. Da jeg blev spurgt, om jeg havde lyst til at læse og anmelde en bog af den titel, var min første tanke: "Nej, det tror jeg ikke, jeg er den rigtige til." Jeg tænker, at jeg

blev spurgt, fordi jeg selv har mistet min ægtefælle. Men jeg har aldrig selv været inde i en dyb og bundløs sorg. Jeg har ikke som forfatteren haft tanken, om Gud nu også virkelig er god, eller bare en sadistisk hersker, der nyder at påføre sine skabninger smerte. Selv har jeg altid fundet min store trøst i min tro på, at jeg er i Guds hænder. At Gud er med i alt, hvad der sker, også når det hele virker gudsforladt. Det var derfor med en blanding af skepsis og nysgerrighed, jeg satte mig ned og læste bogen. Bogen er letlæselig og inddelt i kun fire kapitler. Jeg oplevede, at jeg i de første to kapitler ikke rigtigt kunne følge forfatterens tankegang. Hans sorg var rettet mod Gud med vrede og mistro. Og hans oplevelser af at miste anfægtede ham virkelig. Men de sidste to kapitler, synes jeg, ramte plet på mange måder. De kunne forklare nogle følelser, jeg aldrig selv har fået sat ord

på, men som jeg kunne finde trøst og mening i. Så det endte med, at jeg havde lavet en del æselører og understregninger, inden bogen var læst. Jeg tænker, at det er en bog, de fleste, som har mistet eller kender en, der

har mistet, ville kunne have glæde af at læse. Der er mange forskellige måder at føle sorg på, og du vil sikkert, hvis du læser bogen, finde ting, du kan relatere til, og ting, du er uenig i, men jeg synes bestemt, den er værd at læse.

UDSENDELSSESFEST
søndag den 27. september kl. 10.30
i Nazaret Kirke, Ryegade 105, København Ø
LISE OG FREDERIK
BERGGREN SMIDT
udsendes til en tjeneste i Peru.

Arrangementet begynder med højmesse, hvor generalsekretær Søren Skovgaard Sørensen prædiker. Derefter vil der være samvær med mulighed for at bringe en hilsen til Lise og Frederik.

MINDEORD ► Den 28. juni 2020 blev Bjarne Månsson hentet hjem til de evige boliger, knap 83 år gammel. Bjarne fik for 24 år siden sit første hjerteanfald og efterfølgende operationer og senere blandt andet rygproblemer. Bjarne havde sit åndelige hjem i LM Bethania i Hillerød og kom trofast til møderne. Selv svaghed i en årrække holdt ikke Bjarne hjemme, men stok, rollator og til sidst kørestol samt ikke mindst hans trofaste hustru, Aima, hjalp ham. Bjarne havde flere uddannelser og jobs i sit liv. Først blev han uddannet som juvelér, og senere tog han en faglæreruddannelse og kom til Sædding Efterskole, hvor han var faglærer i ti år. Han har været lærer på to kristne friskoler, været lejrleder, juniorleder og prædikant ved teltuger. Bjarne var et kreativt menneske og har

lavet korset i Bethania. Han tegnede, malede og lavede smykker. Der kom mange juveler, børn og unge gennem Bjarnes "hænder". Begravelseshøjtideligheden var i Hillerød Kirke og begravelsen på Skansekirkegården, begge dele ved sønnen Dan. Mange fra Bjarnes store familie og fra Bethania var mødt op for at være med til afskeden. Æret være Bjarnes minde. Per og Birgit Rasmussen Hillerød Tro & Mission bringer gerne mindeord. Hvis det er læn- gere end 1.000 anslag inklu- sive mellemrum, forbehol- der redaktionen sig ret til at forkorte det.

LEDER ►

Kan ikke stå alene

LM'S NYE VEJLEDNING om forebyggelse af seksuelle krænkelse er et godt sted at starte for den menighed, klub eller det lejrudvalg, som endnu ikke har lagt nogle gode rammer for at undgå, at voksne forgriber sig på børn. Erfaringerne fra det bestyrelsesmedlem, der medvirker som anonym i dette nummer, peger dog på, at en vejledning langt fra er nok, når først det forfærdelige er sket. Hans anbefalinger går i nogen grad imod den klassiske nedefra og op-struktur, som ellers er den foretrukne i LM-systemet, men måske kan systemet alligevel tilpasses, så ingen skal føle sig alene med så vanskelige beslutninger en anden gang.

FOR DER KOMMER en anden gang. Det kan vi lige så godt indstille os på, selv om det er en ubehagelig tanke. Sandsynligheden taler i hvert fald for det i en tid, hvor en meget stor andel af de danske mænd jævnligt ser porno – også unge mænd og drenge i missionsforeningerne. Det er umuligt at bevise en sammenhæng mellem brug af porno og seksuel vold, men forskningen kan i hvert fald fortælle, at seksuel vold er en integreret del af pornofilmene. I 2010 viste et videnskabeligt studie fra USA af populære pornofilm for eksempel, at knap 90 procent af scenerne i filmene indeholdt fysisk aggression, der oftest var rettet mod kvinder. Kvinderne blev i næsten alle tilfælde fremstillet, som om de godt kunne lide det. Det ville ikke være mærkeligt, hvis den krænkende adfærd fra pornofilmene finder vej ind i den yngste generation af LM'eres hoveder, samtaler, omgangsformer og ægtesenge. Ja, det ville nok endda være naivt at tro, at den ikke allerede har fundet vej i en eller anden grad. Det er måske derfor også mest sandsynligt, at LM's mest sårbare punkt på dette område er overgreb mellem jævnaldrende. En rapport fra Rigshospitalet, der dækker perioden 2017-2019, viste i hvert fald, at flertallet af overgreb foregår mellem jævnaldrende, og at aldersgruppen 15-18 år stod for over 40 procent af alle krænkelse.

VEJLEDNING I FOREBYGGELSE af seksuelle krænkelse bør derfor ikke stå alene. Den bør følges op af et tidligt fokus i hjem, klub og menighed på, hvordan man taler om og med det andet køn og agerer sammen. Dertil kommer et fokus på at give de unge, ugifte par en realistisk forståelse af, hvad seksuallivet er. Dette skal naturligvis ikke kun ske for at forebygge overgreb, men også for at øge glæden i de unge ægteskaber, så de kan udfolde den fantastiske, gudgivne gave til ægteparrene, som sex er.

Nicklas Lautrup-Meiner
ansv. redaktør

FIND MERE ONLINE ►

Generationsskifte i Aroskirken

30-årige Kristoffer Enevoldsen er ny præst i frimenigheden Aroskirken. Han skal skabe relationer mellem LMU'erne og de voksne LM'ere i Aarhus.

dlm.dk/nyt

Det kører godt for Soma Biblia

Efter tre økonomisk hårde måneder kører bogbilerne igen, og LM's litteraturarbejde i Tanzania er kommet tilbage på samme omsætning som før corona-nedlukningen.

dlm.dk/nyt

Se videoen, hvor Stine Roager fortæller om sit arbejde som jordemoder på Ilula Hospital i Tanzania. Forholdene dér er noget anderledes end på fødeafdelinger i Danmark.

youtube.com/lutherskmission

Tro & Mission, Industrivænget 40, 3400 Hillerød

Thomas Olofson er ansat som afdelingssekretær, forkynner samt frimenighedspræst på Bornholm

1

Martin Paulsen er ny forstander på Stubbe-købing Efterskole. For ham kommer menesket før diagnosen

4

Philippa Månsson Kristensen har afsluttet STU på LivogJob. Her havde hun både praktiske og teoretiske fag

5

FOTO: ISTOCKPHOTO

TEMA

Seksuelle krænkelse

Mulighederne og fristelserne skal begrænses, mener Martha Væggenose, der har arbejdet med LM's nye vejledning i forebyggelse og håndtering af seksuelle krænkelse. En menighedsleder og et lejrlederspar deler ud af deres erfaringer

6-8

lm LUTHERSK MISSION

tro & mission

inspiration | nærvær | holdning

15 | 11. SEPTEMBER 2020
ÅRGANG 120

Der blev nedsat et udvalg til arbejde videre med kaldelse på tværs af afdelinger, kaldelse af unge prædikanter og en mentorordning

Lærerrådet

2